

men Şeyhülislâm Kadızâde Mehmed Tâhir Efendi'nin teklifiyle barış yapılmasına karar verildi. Bu arada İngiltere ile Fransa da devreye girmişlerdi.

Bu sırada Edirne önündeki Rus kuvvetleri herhangi bir mukavemetle karşılaşmadan şehre girmişler (22 Ağustos 1829), Kırklareli ile Lüleburgaz'ı da işgal etmişlerdi. Rus gemileri İstanbul Boğazı'na saldırırken Ege'deki bir filo da Çanakkale Boğazı'nı abluka etmişti. Bu durumda İstanbul'un savunulması için bazı tedbirler alınmaya çalışılmış, barış görüşmelerinin başlayabilmesi için Başdefterdar Mehmed Sâdık ile Anadolu Kazaskeri Abdülkadir efendiler temsilci olarak seçilmişlerdi.

Osmanlı delegeleri, yanlarında ara bulucu Prusya'nın bir temsilcisi olduğu halde 28 Ağustos'ta Edirne'ye gittiler. Barışa esas olacak Rus teklifleri 31 Ağustos'ta kendilerine verildi. Ruslar Yunanistan'ın bağımsızlığı, Sırbistan ile Eflak-Boğdan imtiyazlarının genişletilmesi dışında çok ağır bir tazminat ödenmesini ve bu çerçevede Anadolu'da bazı kalelerin kendilerine bırakılmasını istiyorlardı. Asıl görüşmelere 3 Eylül'de Orta Saray'daki Bostancı dairesinde başlandı. Rus delegeleri Kont Alexis Orloff ile Friedrich Pahlen tekliflerinde ısrar ederek ayın on üçüne kadar bunlar kabul edilmezse ileri harekâta geçecekleri tehdidinde bulundular. Bunun üzerine İstanbul'da düzenlenen şûrâ meclisinde barış yapmaktan başka çare olmadığına karar verildi. 12 Eylül'deki görüşmelerde Osmanlı delegeleri, ticaret tazminatı konusundaki küçük bir değişiklik dışında Rus tekliflerini hafifletmede sonuç alamadılar. Böylece son şekli alan metinler 15 Rebiülevvel 1245 (14 Eylül 1829) Pazartesi günü imza edildi. Osmanlı hükûmeti antlaşmanın imzalandığını Prusya elçisinin barış müjdesinden öğrenmişti. Bayburt önlerindeki Rus karargâhında da barış dolayısıyla 101 pâre top atılmıştı.

Edirne Antlaşması, asıl antlaşma metniyle ona ekli bir "sözleşme" ve bir "senet"ten oluşmaktaydı. On altı maddelik olup "ebedî sulh"tan söz eden antlaşmaya göre Rumeli'deki Osmanlı-Rus sınırı Prut ve Tuna nehirleri boyunca Hızırilıyas Boğazı'nda Karadeniz'e ulaşıyor, Tuna'nın kolları arasındaki Yılan (Serpents) adaları Ruslar'da kalıyordu. Ancak burada karantina dışında herhangi bir istihkâm yapılmayacaktı. Nehrin Osmanlılar'a ait sağ sahili de iskân edilmeyecekti. Osmanlı İmparatorluğu, Rusya'nın

Erivan ve Nahçıvan hanlıklarını kendi topraklarına katmış olmasını tanıyordu. Doğu sınırı, Guriel eyaleti güneyinden başlayarak İmre (İmereti) üzerinden Ahıska ve Kars eyaletlerinin Gürcistan'la birleştikleri yere kadar uzanacaktı. Böylece Ahıska ve Ahılkelek Ruslar'da kalıyordu (md. 2-4). Eflak-Boğdan müstakil idareye kavuşturuluyor ve Rusya onların refahlarına kefil kılınıyordu (md. 5). Ekli senede göre voyvodalar yerli Boyarlar'ca seçilecek, görevleri ömür boyu sürecekti. Ancak kendileri istifa edebilecekleri gibi suçları görüldüğünde Bâbî-âli'ce görevden alınabileceklerdi. Tuna'nın sol sahiline yakın adalarla müslümanların oturdukları yerler Eflak-Boğdan'a ait olacaktı. Bu iki ülke halkı, Ruslar'ın tamamen çekilmesini takip eden iki yıl boyunca bütün vergilerden muaf tutulacaktı. Osmanlı Devleti Akkırman Antlaşması'nın Sırbistan'a ilişkin hükümlerini uygulamayı kabul ediyordu. Ayrıca Sırbistan'dan ayrılmış olan altı nahiyeyi de geri verecekti (md. 6). Boğazlar, Rus ticaret gemilerine ve Osmanlılar'la savaş halinde bulunmayan devletlerin Rus limanlarına giden ticaret gemilerine açık olacaktı (md. 7). Rus tüccarlarının 1806 savaşındaki zararlarına karşılık olarak on sekiz ay içinde ve dört taksitte 1.500.000 Macar altını ödenecekti. Savaş tazminatına gelince, bu tazminat Anadolu'da Rusya'ya bırakılan ve dördüncü maddede belirtilen Ahıska, Ahılkelek, Anapa, Poti gibi kalelerle 10.000.000 Macar altını olarak tesbit edilmişti (md. 9). Osmanlı Devleti, Yunanistan hakkında üç devletin yaptığı anlaşmaları yani Yunanistan'ın bağımsızlığını kabul ediyordu (md. 10). Ruslar, ticaret tazminatının ilk taksidi olan 100.000 altın ödedikten, Eflak'a katılacak Yerköy Kalesi teslim edildikten ve antlaşmanın tasdikli nüshaları değiştirildikten bir ay sonra Edirne, Kırklareli ve Lüleburgaz'dan çekileceklerdi. Eflak-Boğdan dışındaki yerlerden çekilmeleri işi ticaret tazminatı ödendiğinde tamamlanacaktı. Eflak-Boğdan ile Silistre, savaş tazminatı ödemeleri bitinceye kadar rehin olarak Ruslar'da kalacaktı. Anadolu yakasındaki yerlerden çekilmeleri ise tasdiknâmelerin değiştirilmesinden üç ay sonra başlayacak ve beş ayda tamamlanacaktı (md. 11 ve ek sözleşme). Antlaşmanın onaylı nüshalarının en geç altı hafta içinde değiştirilmesi de öngörülmüştü.

Edirne Antlaşması, Rus ilerleyişini önleyemeyen Osmanlı İmparatorluğu'nun diplomaside de başarı elde edemeyerek

galibin dikte ettiği şartları kabul etmek zorunda kaldığını göstermektedir. Ödemeyi kabullendiği 11.500.000 Macar altını, hazinesinin altından kalkamayacağı çok ağır bir yüküttü. Ruslar, 26 Nisan 1830'da imzalanan bir senetle bunu 8 milyon Felemenk altınına indirmişler, Osmanlılar'ın Yunanistan'ın tam bağımsızlığını kabul etmesi şartıyla 1 milyondan daha vazgeçmişlerdi. Nihayet 1834 Ocağında savaş tazminatı 5 milyona, yıllık taksitler de 500.000'e indirildi. Bunun dışında, Ruslar'ın Eflak-Boğdan'dan çekilmeleri tazminatın ödenmesine bağlandığından çekilme işi 1834'te gerçikleşebildi. Silistre'den çekilmelerine ilişkin sözleşme ise ancak 8 Nisan 1836'da imzalanabilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Lutfi, *Tarih*, I, 212-224, 291 vd.; II, 98-133; H. Moltke, *The Russians in Bulgaria and Rumelia in 1828 and 1829*, London 1854, bk. İndeks; Gabriel Efendi Noradounghian, *Recueil d'actes internationaux de l'Empire Ottoman*, Paris 1897, II, 55, 166, 174, 177, 182, 191, 197 vd.; Kâmil Paşa, *Târîh-i Siyâsî-i Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye*, İstanbul 1327, III, 117, 119 vd.; S. Goryanow, *Devlet-i Osmâniyye ve Rusya Siyaseti* (trc. Macar İskender — Ali Reşâd), İstanbul 1331, tür.yer.; Ahmed Muhtar, *1244-1245 (1828-1829) Türkiye-Rusya Seferi ve Edirne Muahedesi*, Ankara 1928, I-II; J. Brown, *Bir Millet'in Bir İmparatorlukla Savaşı: 1828-1829 Türk-Rus Harbi* (trc. Ali Rıza Seyfi), İstanbul 1940; Karal, *Osmanlı Tarihi*, V, 117-122; Cemal Tuğın, *Osmanlı İmparatorluğu Devrinde Boğazlar Meselesi*, İstanbul 1947, bk. İndeks; Yorga, *Osmanlı Tarihi* (trc. Bekir Sıtkı Baykal), Ankara 1948, V, 350-355; Nihat Erim, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasal Tarih Metinleri*, Ankara 1953, I, 279-292; Danişmend, *Kronoloji*, IV, 114-115; S. Shaw — E. K. Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye* (trc. Mehmet Harmancı), İstanbul 1983, II, 59-61; Akdes Nimet Kurat, *Türkiye ve Rusya*, Ankara 1990, s. 53-59; *Muâhedât Mecmuası*, IV, İstanbul 1294, s. 48, 58 vd., 65, 69 vd., 87, 93; Şerafettin Turan, "1829 Edirne Antlaşması", *DTCFD*, IX/1-2 (1951), s. 111-151; *TA*, XIV, 354-355.

ŞERAFETTİN TURAN

EDİRNE ARKEOLOJİ ve ETNOGRAFYA MÜZESİ

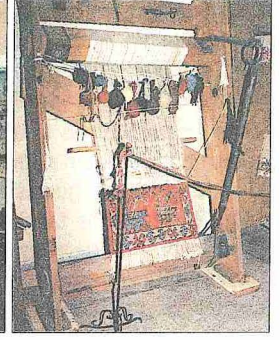
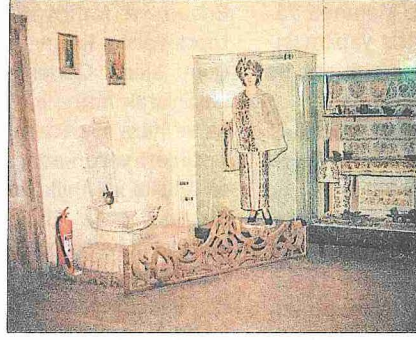
1971 yılında Selimiye Camii'nin doğusunda inşaatı tamamlanan yapı, eski müzeden buraya taşınan (bk. EDİRNE TÜRK ve İSLÂM ESERLERİ MÜZESİ) arkeolojik eserlerin yanı sıra etnografik malzemeyi de barındırmasından dolayı Arkeoloji ve Etnografya Müzesi adıyla hizmete girmiştir. Bahçe içinde yer alan müzenin büyük salonu ile bir galerisinde etnografik eserler, küçük bir salonunda el sa-

natları ürünleri, bir diğer galerisiyle bir salonu ve bahçesinde arkeolojik eserler sergilenmektedir. Tarih öncesi dönemlerden başlayarak toplanan arkeolojik eserler arasında balık, fil, at, gergedan fosilleri, dolmen ve menhirler, tören ve mutfak kapları, figürler, takılar, lahitler, sunaklar ve steller ile değişik devirlere ait 6000 kadar sikke bulunmaktadır. Bu eserler genellikle kazılardan ve yurt dışına kaçırılırken yakalandıkları gümrük kapılarından getirilmiştir.

Etnografik eserlerin çoğunluğunu Edirne saraylarından intikal eden eşya oluşturmaktadır. Salonun en önemli kısmı, sünnet ve gelin yatağı ile Edirne evi odasının teşhir edildiği köşedir. Bu mekânda XVIII-XIX. yüzyıllara ait edirnekârî sanatının en güzel örneklerinden olan yüklük ve dolap kapakları, sini altlıkları, mankenlere giydirilmiş sünnet çocuğu, Edirne gelini ve saray etkisinde kalmış Edirneli hanım kıyafetleri, altın pulla işlenmiş kahve stil örtüsü ve zarflı kahve fincanları, mercan saplı, mineli bağa kaşıklar, tombak eserler, Beykoz işi cam eşya, gümüşten yapılmış buhurdan, gülâbdan, nargile takımı gibi nâdide eserler sergilenmektedir.

Vitrinlerde yine mankenlere giydirilmiş erkek ve kadın kıyafetleri yer almakta, Türk kadınının günlük hayatını aksettiren oturma odası ve hamam hücreleri şeklinde düzenlenmiş köşelerde son yüzyıl Osmanlı kültürünü yansıtan oymalı ahşap beşik, pirinç mangal, kozadan ve kâğıttan yapılmış resimliklerle sim işlemeli havlular ve yüksek nalınlar, birinci sınıf işçilik gösteren sim işlemeli yağlık, peşkir ve uçkur, söz ve nişan bohçaları, iğne ve tığ oyalarından yapılmış saat, mühür ve tütün keseleri, oyali yemeniler ve giyim eşyasının yanı sıra çeşitli yöresel gümüş ve altın takılar sergilenmektedir. Küçük salonda eski Edir-

Edirne
Arkeoloji
ve Etnografya
Müzesi'nde
etnografik
eserlerin
sergilendiği
salonlardan
bir köşe
ve sergilenen
bir dokuma
tezgâhı

ne el sanatlarından ve tarım aletlerinden örnekler bulunmakta, burada ayrıca halen devam eden süpürgecilik, mis sabunculuğu, saraçlık, dokumacılık, çömlekçilik gibi el sanatlarından örnekler de tanıtılmaktadır. Müzenin etnografya bölümünde teşhir edilen eserlerin toplam sayısı 1300'dür.

BİBLİYOGRAFYA :

A. Müfid Mansel, *Trakyanın Kültür ve Tarihi*, İstanbul 1938, tür.yer.; Ş. A. Kansu, "Edirne'nin Tarih Öncesine Ait Araştırmaları", *Edirne: Edirne'nin 600. Fetih Yıldönümü Armağan Kitabı*, Ankara 1965, s. 16-19; Semavi Eyice, "Bizans Devrinde Edirne ve Bu Devre Ait Eserler", a.e., s. 67-76; *Edirne İl Yıllığı* (1967), s. 129; Zafer Taşlıkoğlu, *Trakya'da Epigrafya Araştırmaları*, İstanbul 1971, s. 17-49, 67-68; *Edirne İl Yıllığı* (1973), s. 124; YA, IV, 2457.

ÜLKÜ ÇAKAN

EDİRNE SARAYI

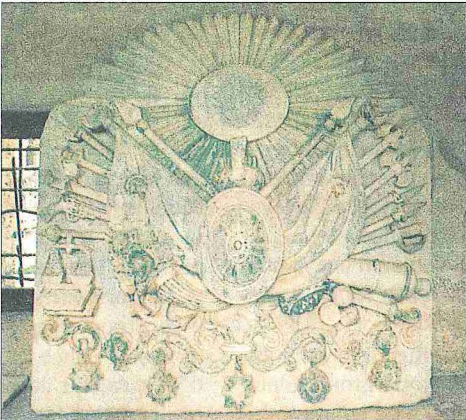
(bk. EDİRNE; SARAY-ı CEDİD).

EDİRNE TÜRK ve İSLÂM ESERLERİ MÜZESİ

Edirne'de ilk müze, Atatürk'ün emriyle 1925 yılında Selimiye Külliyesi'nin Dârülkurrâ Medresesi'nde açılmıştır. Daha sonra bu binanın ihtiyacı karşılayamaz

hale gelmesi üzerine etnografik eşya aynı külliye'nin Dârü'ttedris Medresesi'ne nakledilerek burası 25 Kasım 1936 günü Etnografya Müzesi adıyla faaliyete geçirilmiş, 1949'da da Dârülkurrâ'daki eski müze kapatılmıştır. Etnografya Müzesi'nin de zamanla sayıları artan eserlere dar gelmesi üzerine arkeoloji ve etnografya seksiyonları 1971 yılında inşa edilen yeni müze binasına taşınmış ve medrese yalnız İslâmî eserlere göre tanzım edilerek Türk ve İslâm Eserleri Müzesi adıyla hizmete sokulmuştur.

Eserler, kare planlı bir orta avlunun etrafındaki galeri üzerine dizilmiş on dokuz odanın on dördünde sergilenmektedir (diğerleri depo ve bürodur). Galeri boyunca eski yapılardan getirilmiş kitâbeler, ahşap tavan göbekleri ve Edirne Sarayı'na ait tuğralı mermer levhalar, orta avluda da Osmanlı hat sanatının en güzel örneklerinden olan bir kısmı yeniçerilere ait XVIII ve XIX. yüzyıl mezar taşları yer almaktadır. İçlerinde sadece birer niş bulunan odalardan farklı biçimde mihraplı, ocaklı ve yüksek kubbeli bir mekân olan büyük salonda (dershane) Edirne'deki kapatılan tekkelerden toplanan, XVI-XIX. yüzyılların ünlü hattatları tarafından yazılmış levhalar, Kur'an-ı Kerim'ler ve çeşitli tarikatlara ait dinî eşya sergilenmektedir. II. Beyazıt Külliyesi'nden gelen geçme tekniğiyle yapılmış oyma ve kâkmalarla süslenmiş iki kapı kanadı salonun en görkemli eseridir. Bir odada kavukluk, sandık ve sini altlığı gibi edirnekârî ahşap eşya, bir başka odada maden ve ahşap mutfak eşyası, bir diğerinde de sedef kakmalı koltuk kanepeler ve kristal aynası ile eski bir Edirne evinin misafir odası sergilenmektedir. Edirne Sarayı kazılarında çıkan çini panolar ve tabaklar yine ayrı bir odada teşhir edilmektedir. Şehrin kara günlerini aksettiren Balkan Harbi odasında kanlı sancakla muhasara sırasında halkın yediği süpürge otu

Edirne
Türk ve İslâm
Eserleri
Müzesi'nin
ağaç işleri
bölümündeki
bir kavukluk ile
revak altında
sergilenen
Osmanlı
arması